

Prins Bernhard in de Tweede Wereldoorlog

Prins Bernhard in 1941 in Londen met zijn schoonmoeder Wilhelmina, degene die hem voortdurend naar voren schoof © Benelux Press

Historicus beschrijft de glorie van Prins Bernhard: ‘Niemand heeft zo van de oorlog genoten als hij’

Het had een hoofdstuk moeten worden in een biografie, het werd een compleet boek. In ‘Bernhards Oorlog’ staat Dik van der Meulen stil bij wat vermoedelijk de mooiste jaren waren in het leven van prins Bernhard: [de Tweede Wereldoorlog](#).

„Wat je ook van die man vindt, saai was hij nooit.”

Door Herman Haverkate 17-12-22, De Stentor

Twee jaar lang heeft hij zich verdiept in het turbulente leven van de prins. Een leven waarvan hij in zijn eigen jeugd in Neede af en toe een glimp op mocht vangen.

„Als we langs kasteel Warmelo in Diepenheim fietsten, zei mijn moeder altijd: daar woont prinses Armgard, de moeder van prins Bernhard. Op het kerkhof ligt nog het graf van Alexis Pantchoulidzew, de familievriend die hij als zijn tweede vader beschouwde. Er staat een groot orthodox kruis op. Net zoals bij Willem III, over wie het verhaal ging dat hij een bastaarddochter had in Neede, spelen dat soort dingen onwillekeurig

door je hoofd op het moment dat je de opdracht krijgt voor zo'n boek.”

Tachtig pagina's over de oorlog ongeveer had ik in mijn hoofd toen ik eraan begon. Het zijn er uiteindelijk bijna driehonderd geworden. Met 'Bernhards Oorlog' loopt hij vooruit op de biografie van Bernhard die hij rond 2027 hoopt te voltooiën.

Waarom een apart boek over de oorlogsjaren?

„Dat had ik vooraf ook niet gepland. Toen ik eraan begon had ik tachtig pagina's over de oorlog in mijn hoofd. Het zijn er uiteindelijk bijna driehonderd geworden. Die oorlog is natuurlijk van groot belang geweest voor zijn leven. Daar kun je niet omheen.

In 1936, toen hij Juliana nog niet kende, was Bernhard stagiair voor een Duits bedrijf in Parijs: een jurist met een half afgebroken studie. Negen jaar later echter is hij opeens de populairste figuur van Nederland, het grote idool van het Nederlandse verzet. Dankzij de oorlog komt zijn carrière in een stroomversnelling.

Na 1945 is hij een figuur met invloed. Eentje met bevoegdheden ook. Die snelle carrière fascineert me en roept ook vragen op. Die probeer ik in mijn boek te beantwoorden.”

Was het inderdaad de mooiste tijd van zijn leven?

„Aan koning George van Engeland wordt de uitspraak toegeschreven: 'Van alle mensen die ik ken, is er maar één die van de oorlog genoten heeft, en dat is Bernhard'. Duidelijk is dat hij dankzij de oorlog in Londen opeens vrijheden kreeg die hij daarvoor niet had. Op amoreus gebied natuurlijk, met allerlei vriendinnen, maar ook in politiek en militair opzicht.”

„Laten we ook niet vergeten dat Wilhelmina hem zelf naar voren schoof. Dat begon al voor de oorlog, toen hij bij koninklijk besluit opeens haar adjudant werd en toegang kreeg tot allerlei militaire geheimen. Dat het kabinet daarmee akkoord is gegaan – hij was tenslotte Duitser- is achteraf onbegrijpelijk.”

„Er zijn ook sterke aanwijzingen dat hij voor de Duitse inval van 1940 informatie heeft doorgespeeld aan het Duitse leger [..]. Met zijn charme wist hij steeds weer mensen voor zich te winnen, maar anderen stootte hij juist af”.

Montgomery bijvoorbeeld, de opperbevelhebber van het Britse leger, had een enorme hekel aan hem. ‘Die man kon nog geen Pasen van Kerstmis onderscheiden’, heeft hij ooit over hem gezegd. Waarbij ik wel moet zeggen dat de antipathie geheel wederzijds was.

Prins Bernhard bij het defilé in Wageningen. Bij de oud-strijders is hij altijd populair gebleven © ANP

Wat is er waar van alles wat hij zelf over de oorlog heeft verteld?

„Dat is gelijk de grootste uitdaging als je begint aan een boek over Bernhard. De voornaamste bron is hijzelf. En ook het leger van mensen dat over hem heeft geschreven, bestaat voor een groot deel uit sympathisanten, ingefluisterd door hemzelf. Daarnaast zijn er natuurlijk de critici die juist het tegendeel doen en niets geloven wat hij allemaal beweert.

Als serieus biograaf kun je daar niet zoveel mee. Het enige wat je kunt doen, is feiten zoveel mogelijk checken. En dan kom je erachter dat Bernhard niet zozeer liegt, maar de dingen voortdurend verdraait en veel mooier voorstelt dan ze in werkelijkheid zijn geweest.”

Wat is er waar van die zogenaamde stadhoudersbrief, waarin Bernhard bij Hitler solliciteert naar de functie van stadhouder van Nederland?

„De bronnen die dat beweren, zijn obscuur. Ik geloof daar niet in. Echte bewijzen ontbreken.

Heel anders ligt dat bij King Kong, de Nederlandse spion die de luchtlandingen bij Arnhem zou hebben verraden. Dat verraad van King

Kong klopt, maar de vraag is waar hij zijn informatie vandaan had. Komt dat uit het hoofdkwartier van Bernhard of van de geallieerden zelf?

Voor de Britten zijn erop uit geweest om de schuld bij Bernhard te leggen, uiteraard om daarmee te verbloemen dat de mislukking van Arnhem vooral het gevolg was van hun eigen rammelende aanvalsplan.”

Een echt oordeel over Bernhard spreek je niet uit. Hoe komt dat?

„Over geen enkele echtgenoot van de Oranjes is zoveel geschreven. Voor en tegen liggen bij hem heel ver uit elkaar. Ik probeer gewoon te doen wat ik in andere biografiën heb gedaan: zijn leven zo goed mogelijk beschrijven en daarmee een beeld schetsen van de tijd waarin hij leeft.

Bernhard werd geboren in het Duitse Keizerrijk en sterft na 9/11. Hij heeft alle groten van de aarde ontmoet en was overal bij. Dat maakt hem tot een interessante figuur voor een biografie zoals ik die wil schrijven.”

Vaak is hij figurant, maar soms ook meer dan dat. Die dubbelheid is er altijd.

„Wat je ook van die man vindt, saai wordt het nooit. Vaak is hij figurant, maar soms ook meer dan dat. Die dubbelheid is er altijd. Op het moment dat hij zich vlak voor de bevrijding inzet voor voedseldroppings in bezet Nederland, is hij druk bezig zijn wagenpark te verrijken met allerlei auto's die hij in beslag laat nemen, inclusief de auto van de rijkscommissaris Seyss-Inquart.

Natuurlijk heeft hij van de oorlog geprofiteerd, maar hij heeft er ook blijvende schade van ondervonden. Geholpen door de omstandigheden verwierf hij zich een positie waarin niemand hem meer durfde tegen te spreken. Juist dat zou hem later bij de Lockheed-affaire fataal worden.

‘Ik ben toen over het paard getild’, heeft hij ooit gezegd tegen Harry van Wijnen over zijn oorlogsjaren. Na het schrijven van dit boek neig ik ernaar om dat met hem eens te zijn.”